

РОЗДІЛ 11. КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ
В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІCORPORATE MANAGEMENT AN INDUSTRIAL ENTERPRISE
IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION STATE PROPERTY

У статті розглянуто сутність корпоративного управління для промислових підприємств і для держави, визначено характерні риси та проблеми корпоративного управління в умовах трансформації державної власності. Визначено значення корпоративного управління для промислового підприємства та для держави в цілому. Розглянуто роль корпоративного управління у діяльності промислового підприємства. Визначено вигоди, які промислове підприємство може одержати від впровадження належного корпоративного управління.

Ключові слова: корпоративне управління, промислове підприємство, держава, управління, державна власність.

В статье рассмотрена сущность корпоративного управления для промышленных предприятий и государства, определены характерные черты и проблемы корпоративного управления в условиях трансформации государственной собственности. Определены значения корпоративного управления для промышленного предпри-

ятия и для государства в целом. Рассмотрено роль корпоративного управления в деятельности промышленного предприятия. Определены выгоды, которые промышленное предприятие может получить от внедрения надлежащего корпоративного управления.

Ключевые слова: корпоративное управление, промышленное предприятие, государство, управление, государственная собственность.

In the article the essence of corporate governance for industrial companies and state, the characteristic features and problems corporate management in conditions of transformation of state property. The significance of corporate governance for industrial companies and for the state as a whole. The role of corporate governance in the activities of industrial enterprises. The benefits that an industrial enterprise may obtain from the implementation of good corporate governance.

Key words: corporate governance, industrial enterprise, state control, state property.

УДК 334.021

Прохорова В.В.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки
та організації діяльності
суб'єктів господарювання
Українська інженерно-педагогічна
академія

Постановка проблеми. Корпоративний сектор економіки України почав свій розвиток не так давно., сутність його полягає у використанні корпоративних методів і принципів управління, реалізації майнових і немайнових прав акціонерів, що передбачає і стимулює конкуренцію в цьому секторі економіки і сприяє її розвитку країни в цілому.

Найбільший корпоративний розвиток економіки відбувається у промисловій сфері, але ці процеси в Україні проходять недостатньо динамічно, що зумовлено відсутністю належної орієнтації приватизації на забезпечення ефективності виробництва та узгодженості з іншими напрямками ринкових перетворень. Тому, для вирішення цієї проблеми необхідно вдосконалювати механізм державного регулювання формування корпоративного сектору з урахуванням особливостей сучасного етапу ринкових перетворень та з позицій його орієнтації на підвищення ефективності функціонування підприємств, а також сприяти залученню фінансових ресурсів на інвестування реального сектора економіки, що підкреслює актуальність цієї проблеми.

Аналіз останніх публікацій. Питаннями корпоративного управління промисловими підприємствами в умовах трансформації державної власності займалися учені-економісти такі, як: І. Ансофф, В. Євтушевський, Т. Момот, Д. Паунд, А. Педько, С. Румянцев та ін. Ураховуючи актуаль-

ність зазначеної тематики, виникає необхідність у поглибленні наукових досліджень у напрямку корпоративного управління.

Метою статті є процес формування корпоративного управління промисловим підприємством в умовах трансформації державної власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємства корпоративного типу є основною формою підприємницьких структур, що забезпечують розвиток держави.

У рамках корпоративного управління визначається, яким чином здійснюється контроль за діяльністю менеджерів, а також яку відповідальність вони несуть за результати діяльності підприємства. В сучасному корпоративному управлінні знаходить своє використання поєднання глибоких корпоративних якостей, спільної діяльності з сучасними методами менеджменту в спеціальних бізнес-напрямах. Варіантів такого «поєднання» стільки, скільки специфічних промислових підприємств існує в економіці тієї або іншої країни.

Корпоративне управління можна розглядати, як складний комплекс пов'язаних між собою механізмів різної природи: організаційно-правових, економічних, мотиваційних, соціально-психологічних, кожен із яких має специфічний набір важелів, заходів, форм впливу на діяльність корпорації. Наведений перелік не вичерпує всього списку елементів

корпоративного управління, але дозволяє стверджувати, що реальне корпоративне управління є складним процесом, що само по собі вже є певним бар'єром у застосуванні та освоєнні без необхідної підготовки об'єкта та суб'єкта управління [2].

Ефективне корпоративне управління передбачає урахування законних інтересів та активну співпрацю із заінтересованими особами, які мають легітимний інтерес у діяльності корпорації. Це пов'язано з тим, що промислове підприємство корпоративного типу не може існувати незалежно від суспільства, в якому воно функціонує, і кінцевий успіх його діяльності залежить від внеску всіх заінтересованих осіб.

Категорія «корпоративне управління» використовується в широкому розумінні – управління корпораціями в інтересах власників. Причому в більшості випадків не проводиться жорстке розмежування між господарськими товариствами і державними підприємствами. Така ситуація викликана насамперед тією обставиною, що діяльність державних підприємств у країнах з розвинутою ринковою економікою регулюється не окремими галузями права, а лише деякими правовими приписами. Вони функціонують на ринкових засадах, мають в основному організаційну форму господарських товариств, у багатьох випадках носять назву корпорацій і входять до загального корпоративного сектору тієї чи іншої країни [1].

Між державними і недержавними підприємствами в країнах ринкової економіки немає таких принципових відмінностей, як в Україні, хоча можна спостерігати зменшення таких відмінностей і у нас. Насамперед спостерігається розмежування власності й виконання функцій розпорядження найнятими управлінцями. Так, недержавний корпоративний сектор функціонує на засадах економічної свободи і повної відповідальності, які регулюються чинним законодавством України. Державний сектор також діє у такий самій нормативній базі, проте основною відмінністю є те, що державні підприємства функціонують на правах повного господарського відання, або оперативного управління. При цьому органи управління будують свої відносини з підприємствами, застосовуючи економічні методи, які так і не вдалося звести до чіткої системи зацікавленості менеджерів у результатах діяльності державних підприємств. У цілому до функцій органів державного управління віднесено вирішення питань створення, реорганізації і ліквідації промислових підприємств, визначення цілей їх діяльності, здійснення контролю за ефективністю використання і зберігання довіреного промисловим підприємствам державного майна.

Законодавець визначено поняття казенного промислового підприємства, затверджено їх перелік, типовий статут і положення про складання плану розвитку і фінансового плану. Оперативна діяль-

ність державних промислових підприємств здійснюється ними самостійно. Такі державні підприємства не мають статутних фондів, поділених на паї, і до корпорацій навряд чи їх можна віднести або можна зробити це лише з надзвичайно великою умовністю [2].

Корпоративні риси мають деякі промислові підприємства державного сектору. Так, частина підприємств державної форми власності являють собою корпоративізовані, які пройшли етап корпоративізації, але не приватизувались. Управління такими промисловими підприємствами має свою специфіку, оскільки здійснюється іноді правліннями, іноді – спостережними радами – органами, які характерні для акціонерних товариств.

Проблема управління державною власністю для України є актуальною і потребує визначення об'єктів такого управління. Для державних промислових підприємств, особливо казенних, поняття «корпорація» не можна застосувати, оскільки вони, з одного боку, не мають статутних фондів, які складаються з часток учасників. Однак, з другого боку, в них існує відділення процесу управління від власності і відповідно до цього можна вважати цю рису такою, що надає цим промисловим підприємствам корпоративних ознак. Тому вважати, що об'єктами корпоративного управління мають бути об'єкти державної власності, які являють собою цілісні майнові комплекси, можна лише з великою часткою умовності. Сутність корпоративного управління для промислових підприємств і для держави наведено на рис. 1. Стосовно корпоративізованих підприємств та інших державних акціонерних товариств поняття «корпоративне управління» більшою мірою відповідає його суті і може бути прийнятним.

Роль корпоративного управління у діяльності промислового підприємства полягає у наступному: корпоративне управління належить до внутрішніх засобів забезпечення діяльності корпорацій та контролю над ними;

корпоративне управління визначає механізми, за допомогою яких формулюються цілі корпорації та визначаються засоби їх досягнення і контролю за її діяльністю;

є ключовим елементом підвищення економічної ефективності діяльності корпорації.

Вигоди, які промислове підприємство може одержати від впровадження належного корпоративного управління:

ефективне використання ресурсів буде безпосередньо пов'язане з покращанням роботи та збільшенням вартості промислового підприємства;

збільшення можливостей та підвищення конкурентоспроможності;

збільшення привабливості для внутрішніх та іноземних інвесторів, що приводить до зниження вартості капіталу.

Таким чином, коротко базові поняття корпоративного управління можна сформулювати так:

- справедливість;
- відповідальність;
- прозорість;
- підзвітність.

Суб'єктами корпоративного управління виступають: власники корпоративних прав; професійні

менеджери; стейкхолдери (зацікавлені особи); держава; громадські організації.

Для ефективного розвитку корпоративного управління в Україні в умовах трансформації державної власності необхідні дії наступних факторів: підвищення ролі держави, що повинне брати участь у становленні і розвитку корпоративного управління;

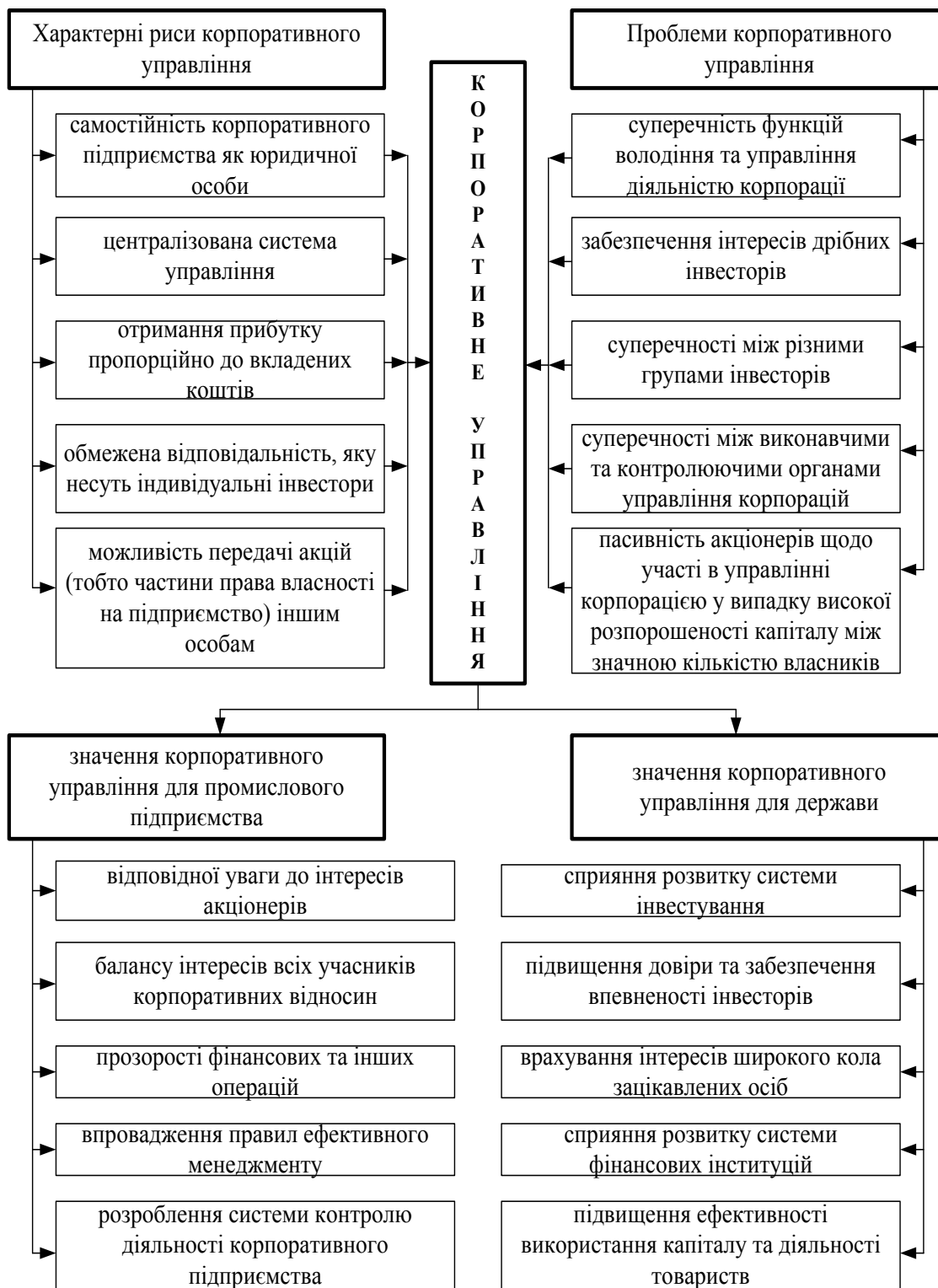

Рис. 1. Сутність корпоративного управління для промислових підприємств і для держави в умовах трансформації державної власності

необхідність консолідації пакетів акцій – зосередження в одних руках фізичних або юридичних осіб достатньої кількості акцій для більш ефективного управління діяльністю промислового підприємства.

В Україні працює модель приватизації, яка має негативні наслідки, у числі найважливіших з яких – розподіл акцій між великою кількістю фізичних осіб. У цих умовах організувати чітко корпоративне управління дуже складне. Процес консолідації акцій в Україні тільки набирає силу. При цьому способи консолідації пакетів акцій повинні бути цивілізованими, тобто чітко врегульовані за допомогою законодавства, забезпечувати прозорість угоди і бути зрозумілими всім учасникам корпоративних відносин [3].

У вітчизняній економіці сфера корпоративного управління тільки починає формуватися. Таке управління в перехідній економіці має свою специфіку, характерні риси:

перевага дрібних інвесторів у структурі капіталу акціонерних товариств як результат масової приватизації;

розподіл дрібних пакетів серед великого кола дрібних акціонерів;

наявність «ексклюзивних» відносин між великими акціонерами і менеджерами таких суспільств.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, роль корпоративного управління в країнах з високою концентрацією власності суттєво відрізняється від країн, що характеризуються розпорошеністю капіталу.

Структура корпорації як системи – це у певному розумінні спосіб поділу її на взаємозалежні підсистеми чи елементи. У корпорації, наприклад, можуть бути вирізненні: виробнича структура, структура управління, структура акціонерного капіталу, структура матеріальних запасів, операційна структура, організаційна структура і багато інших. Організаційна структура управління природним чином відображає інші види структур, найбільш повно характеризує структуру управління промисловим підприємством загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Паунд Д. Будущая модель корпоративного управления / Д. Паунд // Корпоративное управление / [пер. с англ. А. Куницына; ред. Е. Дронова]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – С. 86–110.
2. Педько А. Б. Власність, контроль і конфлікт інтересів в акціонерних товариствах / А.Б. Педько. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 325 с.
3. Євтушевський В. А. Стратегія корпоративного управління / В.А. Євтушевський, К.В.Ковальська, Н.В.Бутенко. – К.: Знання, 2007. – 287 с.
4. Румянцев С. А. Українська модель корпоративного управління: становлення та розвитку / С.А. Румянцев. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 149 с.
5. Момот Т.В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління: від теорії до практичного впровадження / Т.В. Момот. – Харків: ХНАМГ, 2006. – 380 с.
6. http://bookss.co.ua/book_korporativne-upravlinnya_820/2_1.1.-bazovi-ponyattya-korporativnogo-upravlinnya
7. <http://pidruchniki.com/1045011752401/menedzhment/korporativne>

REFERENCES:

1. Paund D. Budushchaia model korporativnoho upravleniia / D. Paund // Korporativnoe upravleniie / [per. s anhl. A. Kunytsyna; red. E. Dronova]. – М.: Alpyna Byznes Buks, 2007. – S. 86–110.
2. Pedko A. B. Vlasnist, kontrol i konflikt interesiv v aktsionernykh tovarystvakh / A.B. Pedko. – K.: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2008. – 325 s.
3. Yevtushevskiy V. A. Stratehiia korporativnoho upravlinnia / V.A. Yevtushevskiy, K.V. Kovalska, N.V. Butenko. – K.: Znannia, 2007. – 287 s.
4. Rumiantsev S. A. Ukrainska model korporativnoho upravlinnia: stanovlennia ta rozvytok / S.A. Rumiantsev. K.: T-vo «Znannia», KOO, 2003. – 149 s.
5. Momot T.V. Vartisno-oriietovane korporativne upravlinnia: vid teorii do praktychnoho vprovadzheniia / T.V. Momot. – Kharkiv: KhNAMH, 2006. – 380 s.
6. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://bookss.co.ua/book_korporativne-upravlinnya_820/2_1.1.-bazovi-ponyattya-korporativnogo-upravlinnya
7. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://pidruchniki.com/1045011752401/menedzhment/korporativne>